

Obsah

Pohraničí – populace – kultura – paměť – krajina.

Výzkumná témata a badatelské otázky

Jan Horský – Lenka Jakoubková Budilová – Tomáš Korbel 11

Teoretická východiska a metodologické předpoklady

Jan Horský 25

Odideologizovat kulturu a dějiny 25

Modality „dějin“ 30

Sémiotická teorie a symbolická centra 33

Depopulace Krkonoš? 38

Charakter dosídlování – zlom, či kontinuita? 41

Etnické rozvrstvení a (mezi)etnické vztahy
ve východočeském pohraničí 42

Depopulace, kulturní přenos a studium jejich projevů v Krkonoších a přilehlém okolí

Jan Horský 47

1. Úvodem 47

2. Depopulace a kulturní maladaptace 47

3. Vývoj osídlení a různé typy depopulace 50

4. Kulturní instituce a útvary, „šance“ kultur prosadit se
v sociokulturním poli 56

5. Fantomová hranice Sudet a překrývání map 59

6. Niky 62

7. Některé vzorce demografického chování přetrvaly i přes odsun? 65

8. Některé rysy (de)populačního vývoje Krkonoš, Podkrkonoší
a Broumova od poloviny 20. století po současnost:
rychle stárnoucí populace 66

9. Stručný nástin procesu depopulace Krkonoš, Podkrkonoší a Broumowska	71
10. Depopulace a stárnutí obyvatelstva	73
11. Příklad poklesu úhrnné plodnosti mezi lety 2021 a 2022 v České republice jako projev zúžení „psychických nik“?	76
12. Vliv hustoty sítí nik a vztahů na úspěšnost dosídlování	80
Závěr, diskuse	88
EXKURS 1: Regionální rozdíly v úrovni plodnosti k roku 1900	89
EXKURS 1: Hustota osídlení a konfesijní heterogenita	95
PŘÍLOHA 1: Příklad vývoje počtu obyvatel vybraných správních obvodů ze severovýchodních Čech ve 20. století.	101
PŘÍLOHA 2: Vývoj počtu obyvatel a počtu domů ve vybraných lokalitách podle jednotlivých sčítání lidu z let 1869–2021	103
Demografické prameny použité v této kapitole:	114
Soupis a popisky map (Horský 2. a 3. kapitola):	114
Zdroje tabulek a grafů Přílohy 2	114
Východní Krkonoše před rokem 1945	
Jan Ivanov	115
Prolog	115
Úvod	116
Rodina Kühnelových	118
Rodina Missbergerových	124
Dřevařská kolonizace	133
Rodina Sagasserových	134
Rodina Ruseových	140
Průmyslová výroba	144
Rodina Rennerových – příklad dělnictva	146
Rod Pietteových jako příklad továrníků	147
Velkostatek Maršov	154
Šlechtický rod Czernin-Morzinů	156
Epilog	166
Muzealizace krkonošské paměti. Přenos kulturních vzorců Krkonoš v muzeích Vrchlabska po roce 1945	
Tomáš Korběl	169
Muzealizace paměti a identity	169
Pohled z „vnitřku“: Muzeum Krkonoš ve Vrchlabí	173
Pohled z „vnějšku“: Krkonošské muzeum v Marktoberdorfu	185
Závěr	194

Krajiny paměti zapomenutého. Poválečná prázdnota, poplatkové lovy zvěře a chalupaření ve vysídleném pohraničí východních Čech v období socialistické diktatury

Hana Knollová	197
Úvod	197
Teoreticko-metodologická východiska	199
Život v Černé Vodě a jeho proměny	200
Černovodský <i>Zámeček</i> a poplatkové lovy zvěře	206
Černovodské chalupaření	213
Závěr	216

„Když umře Berlíňák, tak se prostě jde na pohřeb“.

Osídlování čtvrti Berlín v Rokytnici nad Jizerou po roce 1945

Marie Jiříčková	227
Nový domov, noví lidé? Osídlování čtvrti „Berlínek“	237
Místo kostela kuželna, místo pole sjezdovka: sekularizace a sport	244
Závěr	249

Vývoj sklářského průmyslu v Pojizeří

Jan Vondrouš	251
Úvod	251
Geografické vymezení	251
Počátky sklářského průmyslu	252
Osada Jizerka	253
Slezské sklárny	254
Sklárna Harrachov – její počátky	258
Vrcholná doba Jana Nepomuka z Harrachu	259
Sklárna Nový Svět – Harrachov v období druhé světové války	262
Po roce 1945	263
Nábor nových pracovních sil	264
Likvidace domácího zemědělství	265
1955 – přechod na nové druhy výroby – „Harartil“	266
Po roce 1990	267

O předávání nehmotného kulturního dědictví (nejen) v Královéhradeckém kraji

Lenka Jakoubková Budilová – Marek Jakoubek	275
Hmotné a nehmotné kulturní dědictví	276
Kritická studia dědictví a antropologický přístup	279
Tradiční řemesla v Česku: mezi tradiční kulturou a nehmotným kulturním dědictvím	281

Výzkum předávání dovedností tradičních řemesel: zaměření a cíle výzkumu	283
Metodologie výzkumu	286
Řemeslo má zlaté dno? Podmínky uměleckých řemeslníků v Královéhradeckém kraji	288
Řemeslná výroba: peripetie předávání nehmotného kulturního dědictví	290
„To předávání těch informací mě taky těší“	293
Vazba na region	297
Předávání řemeslných technik v severovýchodních Čechách	301
Přerušená kulturní kontinuita v pohraničí?	302
Kolektivní monografie. Kulturní (dis)kontinuity v českém pohraničí. Krajina, paměť a kulturní dědictví. Závěry	
Lenka Jakoubková Budilová	307
Summary	311
Seznam použité literatury	315
O autorech	333
Místní rejstřík	337